Ontwerp-Visie op Varen

November 2026

Dankwoord

Een visie schrijven is een dynamisch proces dat nauwe samenwerking vraagt met partners. Zonder deelname van geëngageerde partners is het onmogelijk om een visie op te stellen. Waterschap De Dommel dankt alle betrokkenen voor hun waardevolle bijdrage aan voorliggende *Visie op varen*.

Deze visie geeft richting aan en is het startschot voor de uitwerking van concreet uitvoeringsbeleid. Ook bij de totstandkoming van dat uitvoeringsbeleid betrekt waterschap De Dommel partners uit het beheergebied.

Samenvatting

Waterschap De Dommel beschouwt recreatief varen als een waardevolle vorm van medegebruik van het watersysteem. Varen verbindt mensen met hun leefomgeving en draagt bij aan bewustwording en betrokkenheid bij de watertransitie. Het waterschap blijft varen faciliteren; passend binnen de draagkracht van het watersysteem, aangrenzende terreinen en de wettelijke taken. Het gezamenlijke waardenkompas geeft richting aan de afweging tussen natuurwaarde, maatschappelijke, economische en praktische waarde. Bij spanningen krijgt natuurwaarde een groot gewicht. Een goed functionerend watersysteem is leidend.

De visie vormt de basis voor het uitvoeringsbeleid. In samenwerking met partners vertaalt het waterschap de beleidsprincipes naar gebiedsgerichte keuzes, concrete maatregelen en duidelijke, uitvoerbare en handhaafbare regels. De onderliggende waarden en beleidsprincipes uit deze visie blijven daarbij het uitgangspunt.

1. Aanleiding

Waterschap De Dommel is beheerder van het regionale watersysteem. Vanuit die verantwoordelijkheid werkt het waterschap aan voldoende water, schoon water en droge voeten. Op verschillende locaties wordt het watersysteem ook gebruikt voor recreatieve doeleinden, waaronder varen. Onder varen wordt verstaan alle vormen van recreatie op het water, zoals varen met boten en kano's, SUPpen *(stand up paddle),* varen met banden of vlotten en vergelijkbare activiteiten.

De huidige visie op recreatief medegebruik is beschreven in de Beleidsnota Recreatie, die in 2013 door het Algemeen Bestuur is vastgesteld. Het beleid voor varen maakt onderdeel uit van deze recreatienota. Hoewel onderdelen van de recreatienota nog steeds actueel zijn, is geconstateerd dat het onderdeel varen behoefte heeft aan actualisatie.

Sinds de vaststelling van de recreatienota zijn inzichten over natuur, ecologie en recreatief gebruik verder ontwikkeld. Er zijn een aantal knelpunten rondom het varen op onze beken. Het gaat met name om (in)directe effecten van varen op het natuurlijke watersysteem en de nabije omgeving. Tegelijkertijd wordt varen door veel mensen gewaardeerd als manier om water en het landschap te beleven. De verbinding tussen mens en omgeving behouden en versterken is essentieel voor onze watertransitie.

Daarom is besloten om het vaarbeleid afzonderlijk te herzien, vooruitlopend op een bredere herziening van het recreatiebeleid. Voor deze herziening is gekozen voor een participatief traject[1], waarin recreatieondernemers, natuurbelangenorganisaties, gemeenten en provincie samen met het waterschap hebben verkend welke waarden richtinggevend moeten zijn voor de toekomst van varen in het Dommel gebied.

2. Doel en reikwijdte

Voorliggende visie beschrijft de gezamenlijk koers van partners en Waterschap De Dommel wat betreft recreatief varen. De visie geeft weer welke waarden, principes en ambities richtinggevend zijn voor toekomstbestendig recreatief varen.

De visie geeft richting aan besluiten, beheer en uitvoering en vormt onder meer een kader voor nautisch beheer, maaibeheer en andere maatregelen die van invloed kunnen zijn op recreatief gebruik van het water. Voorliggende visie vervangt de onderdelen uit de recreatienota van 2013 die het varen betreffen.

Deze visie legt geen concrete maatregelen of gebiedsspecifieke keuzes vast. De verdere uitwerking vindt plaats in het uitvoeringsbeleid. Daarin wordt beschreven hoe de uitgangspunten en beleidsprincipes uit deze visie in de praktijk worden toegepast, welke instrumenten daarbij worden ingezet en hoe het waterschap omgaat met specifieke situaties en knelpunten.

[1] Zie bijlagen participatieverslagen

3. Kaders

Recreatie-activiteiten dienen te voldoen aan de vigerende wet- en regelgeving. Waterbeheerbelangen worden beschermd door regels die zijn opgenomen in de Waterschapsverordening. De volgende wetten en regelingen zijn relevant voor het varen:

- Omgevingswet;
- Waterschapsverordening;
- Scheepvaartverkeerswet;
- Kaderrichtlijn water;
- Gedragscode bestendig beheer en onderhoud;
- Natura 2000.

4. Samenwerken en externe ontwikkelingen

Waterschap De Dommel heeft binnen het varen-vraagstuk verschillende verantwoordelijkheden, waaronder waterbeheer, nautisch beheer en eigendom van gronden en wateren. Toch wordt varen niet uitsluitend beïnvloed door besluiten van het waterschap. Ook wet- en regelgeving, beheerkeuzes en beleidsontwikkelingen van andere overheden en partners spelen een rol. Een toekomstbestendige visie op varen en houdbaar uitvoeringsbeleid vraagt daarom om blijvende samenwerking en afstemming met partners binnen en buiten het beheergebied van het waterschap.

Waterschap De Dommel deelt vaarwegen met Vlaanderen, daarom is Vlaamse wet- en regelgeving van invloed op varen op beken in het beheergebied. Ontwikkelingen werken door in het Nederlandse deel van het stroomgebied. Ook provinciale regelgeving en beleidskeuzes zijn van invloed op de mogelijkheden voor recreatief gebruik van het water. Dit geldt in het bijzonder voor ontwikkelingen op het gebied van natuur, biodiversiteit en gebiedsbescherming. Veranderingen in het Vlaamse en provinciale beleidskader kunnen gevolgen hebben voor de wijze waarop belangen rond natuur en recreatie worden afgewogen.
In de concretisering van het uitvoeringsbeleid is het essentieel hier rekening mee te houden en flexibiliteit in te bouwen zodat beleid aangepast kan worden wanneer externe ontwikkelingen dat vereisen.

Daarnaast zijn gemeenten, terreinbeherende organisaties, recreatieve organisaties, particuliere grondeigenaren en gebruikers belangrijke partners. De kwaliteit en toegankelijkheid van vaarmogelijkheden worden mede bepaald door keuzes die deze partijen maken in beheer, inrichting en gebruik van het gebied. Het waterschap streeft naar een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een zorgvuldig en toekomstbestendig gebruik van bevaarbare beken. Het waterschap kiest daarbij voor een balans tussen gespreksruimte met partners en uitvoeringsbeleid dat voldoende solide is om als waterschap maatregelen door te voeren.

5. De richtinggevende waarden volgens partners

5.1 Totstandkoming van de waarden

In 2026 vonden twee participatiesessies over de *Visie op varen*. De deelnemende partners waren recreatieondernemers en -verenigingen, terreinbeherende organisaties, provincie en gemeenten. In de eerste sessie op 29 januari 2026 zijn knelpunten, vragen en aandachtspunten opgehaald bij betrokken partners[2]. Die opbrengst vormde de basis voor de tweede sessie op 7 september 2026.

Tijdens de tweede sessie werkten partners aan een gezamenlijk waardenkompas[3]. Aan de deelnemers werd gevraagd welke prioriteit zij toekennen aan de waarden maatschappelijk, economisch, natuur en praktisch. Deze verdeling maakt inzichtelijk welke waarden door de partners als meest richtinggevend worden beschouwd voor de verdere uitwerking van de Visie op varen. Waarden die minder prioriteit hebben gekregen verdienen niet minder aandacht, echter worden bij oplossingsrichtingen niet als leidend beschouwd.

5.2 Het waardenkompas

Het waardenkompas vormt – samen met de (wettelijke) kaders – de basis van deze visie en bepaalt de route van concreet uitvoeringsbeleid. Het brengt in beeld welke waarden volgens de deelnemers als groep een rol moeten spelen bij vraagstukken rondom varen. De waarden zijn door het projectteam van Waterschap de Dommel bepaald en gedefinieerd.

De vier waarden zijn:
Natuurwaarde
Het beschermen, versterken en ontwikkelen van biodiversiteit en ecosystemen. Hieronder vallen onder meer flora en fauna, de inrichting van waterlopen en oevers en de ecologische kwaliteit van het watersysteem.

Maatschappelijke waarde
Het versterken van de relatie tussen mensen onderling en tussen mensen en hun leefomgeving. Hieronder vallen onder meer recreatie, toegankelijkheid, educatie, participatie en de mogelijkheid om de beken van Waterschap de Dommel te beleven.

Economische waarde
Het bieden van ruimte aan bedrijvigheid, werkgelegenheid en investeringen die bijdragen aan een toekomstbestendige leefomgeving.

Praktische waarde
Het ontwikkelen van oplossingen die uitvoerbaar, begrijpelijk, handhaafbaar en toepasbaar zijn in de praktijk.

[2] Zie bijlage Verslag 29 januari 2026
[3] Zie bijlage partnersessie 7 september 2026

Het gezamenlijk waardenkompas (zie Figuur 1) toont dat partners als groep de hoogste prioriteit geven aan de natuurwaarde, waarbij het behoud en de versterking van flora en fauna, waterkwaliteit en een gezond watersysteem centraal staan. Ook aan de maatschappelijke waarde wordt een hoge score toegekend, met aandacht voor recreatie, ontmoeting, educatie en de verbinding tussen mensen en hun leefomgeving. De economische en praktische waarden scoren gelijk. Partners geven aan dat economische ontwikkeling geen doel op zich is, maar dat kansen waar mogelijk benut worden. De praktische waarde, gericht op duidelijke, begrijpelijke en handhaafbare regels, wordt door partners gezien als een randvoorwaarde voor de uitvoering van het beleid.

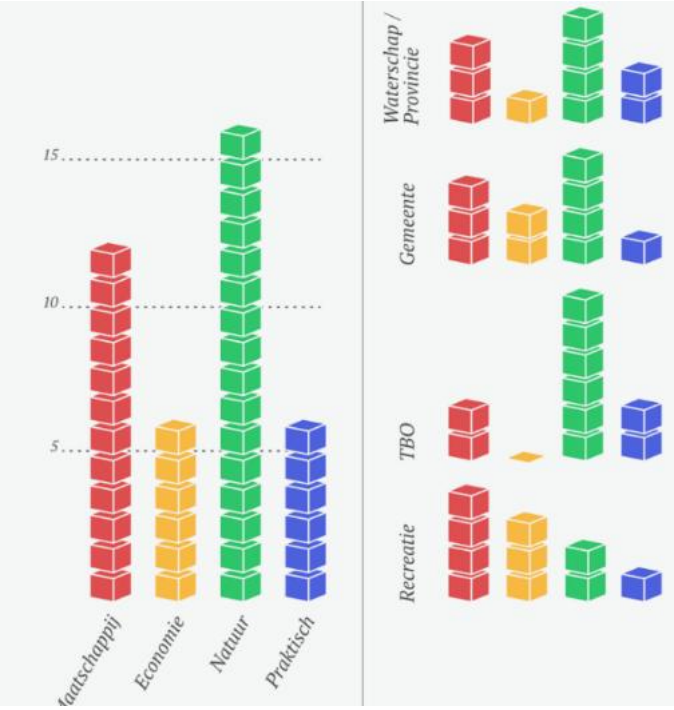

Figuur 1: Visualisatie gezamenlijk waardenkompas

In veel situaties kunnen de waarden elkaar versterken. In sommige gevallen kan echter spanning ontstaan tussen verschillende waarden. Een voorbeeld daarvan is varen op trajecten waar kwetsbare flora en fauna voorkomt. Het waardenkompas biedt in dergelijke situaties een gezamenlijk vertrekpunt voor verdere afwegingen.

6. Beleidsprincipes

Waterschap De Dommel hanteert de volgende beleidsprincipes. Deze principes bieden richting bij toekomstige afwegingen en vormen het uitgangspunt voor uitwerking in het uitvoeringsbeleid.

1. **Varen als kans voor de watertransitie**

De watertransitie is de beweging naar een veerkrachtig watersysteem. Een watersysteem dat water langer vasthoudt, de bodem en het grondwater aanvult, schoon water beschermt en de ruimte geeft aan water waar dat nodig is. Dat is een maatschappelijke opgave die betrokkenheid van ondernemers, overheden en burgers vraagt. Recreatief varen biedt mensen de mogelijkheid het watersysteem van dichtbij te ervaren. Daarmee draagt varen bij aan kennis, bewustwording en betrokkenheid bij waterbeheer en de ontwikkelingen binnen het Dommelgebied. Het waterschap en de partners zien recreatie als belangrijke maatschappelijke meerwaarde.

Dit betekent dat het waterschap recreatievaart blijft faciliteren en samen met partners werkt aan het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid van mensen. Tegelijkertijd geldt dat recreatief gebruik geen belemmering mag vormen voor de uitvoering van de wettelijke taken en verantwoordelijkheden van het waterschap.

2. **Het gezamenlijke waardenkompas geeft richting**

Uitgangspunt is dat alle waarden uit deze visie gelijkwaardig worden meegenomen in de afwegingen voor het uitvoeringsbeleid. Indien sprake is van een knelpunt tussen waarden, wordt aangesloten bij de waardenprioritering zoals die volgt uit het participatieproces. Deze prioritering vormt het vertrekpunt voor verdere uitwerking en besluitvorming voor zover dat binnen wettelijke kaders past.

Dit betekent dat binnen de wettelijke kaders, de natuurwaarde een grote factor van belang is bij de besluitvorming, rekening houdend met de mogelijkheden die er zijn om recreatievaart door te kunnen laten gaan.

3. **Varen moet passen binnen de draagkracht van het watersysteem en aangrenzende terreinen**

Recreatief varen is een vorm van medegebruik van het watersysteem. Het waterschap faciliteert varen waar dit mogelijk is binnen de ecologische, hydrologische en beheertechnische randvoorwaarden van het watersysteem. Wanneer deze aspecten conflicteren, zijn de belangen van een goed functionerend watersysteem leidend. Het varen mag niet leiden tot het in gevaar komen van ecologische doelen zoals die zijn vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water (KRW), ecologische verbindingszones of Natura 2000-gebieden. Achteruitgang van soortenrijkdom dient voorkomen te worden. Daarnaast geldt ook dat de impact van recreatie gewogen wordt in het geheel van factoren die waterkwaliteit en waterkwantiteit beïnvloeden.

Dit betekent dat Waterschap De Dommel samen met partners in het uitvoeringsbeleid gebiedsspecifiek kijkt naar doelmatig zoneren in tijd en ruimte en/of een maximaal aantal vaarbewegingen per traject.

4. **Voorkomen van schade gaat vóór het herstellen ervan**

Het waterschap streeft ernaar negatieve effecten op natuur, waterkwaliteit en het functioneren van het watersysteem zoveel mogelijk te voorkomen. Wanneer recreatief gebruik leidt of naar verwachting leidt tot onaanvaardbare negatieve effecten op natuur, waterkwaliteit of het functioneren van het watersysteem, worden maatregelen getroffen om deze effecten te voorkomen of wordt het recreatieve gebruik beperkt.

Dit betekent dat Waterschap De Dommel toewerkt naar fossielvrij varen , vaartuigen bestuurbaar moeten zijn en ontmoediging van nieuwe (aanleg)steigers. Regels over varen hebben als doel dat onaanvaardbare negatieve effecten op het watersysteem worden voorkomen.

5. **Recreatief gebruik en waterbeheer worden in samenhang beschouwd**

Varen wordt niet los gezien van andere opgaven en verantwoordelijkheden van het waterschap. Bij beheer, onderhoud en ruimtelijke ontwikkelingen wordt bekeken hoe recreatief gebruik kan worden meegenomen. Het is van belang om onveilige situaties te kennen en hier maatregelen te treffen om ongelukken te voorkomen. Recreanten en recreatiebedrijven worden geacht rekening te houden met onderhoudswerkzaamheden en andersom houdt het waterschap rekening met recreanten.

Dit betekent dat bij maatregelen die noodzakelijk zijn voor waterbeheer rekening wordt gehouden met recreatieve belangen.

6. **Samenwerking als fundament**

Varen op de Dommel raakt verschillende belangen en verantwoordelijkheden. Het waterschap zoekt daarom de samenwerking op met andere overheden, terreinbeheerders, ondernemers, gebruikers en maatschappelijke organisaties. Initiatieven worden positief benaderd wanneer deze bijdragen aan de waarden en uitgangspunten van de *Visie op varen* en passen binnen de verantwoordelijkheden van het waterschap.

Dit betekent dat bij de totstandkoming van concreet uitvoeringsbeleid Waterschap De Dommel samenwerkt met partners uit het beheergebied.

Samenvattend beschouwt de *Visie op varen* recreatief varen als blijvende en belangrijke vorm van medegebruik van het watersysteem, mits dit verenigbaar is met natuurwaarden, waterkwaliteit en het functioneren van het watersysteem. Bij spanningen tussen waarden geeft het waardenkompas richting aan de afweging, waarbij de natuurwaarde een groot gewicht toekomt, waarbij deze waarde in onderlinge samenhang met de andere waarden wordt bekeken.

7. Doorkijk naar uitvoeringsbeleid

Het uitvoeringsbeleid rondom varen bestaat uit:

- Verkeersbesluit vaarwegen: hierin staan de regels die we stellen rondom het varen. Het gaat bijvoorbeeld om regels over dat varen enkel is toegestaan tussen zonsopkomst en zonsondergang, de maximale lengte van een vaartuig of de snelheid waarmee gemotoriseerd gevaren mag worden.
- Vaarkaart: op de vaarkaart staat aangegeven waar wel en waar niet mag worden gevaren. Of op een beek gevaren mag worden bepalen we aan de hand van breedte, diepte, ecologische doelen, veiligheidsaspecten en beheer. Daarnaast staat op de vaarkaart aangegeven of er gemotoriseerd gevaren mag worden of niet.
- Waterschapsverordening en bijbehorende beleidsregels. In de waterschapsverordening zijn regels opgenomen voor activiteiten. Zo reguleren wij door middel van onze Waterschapsverordening dat bouwkundige voorzieningen voor recreatief gebruik (bijvoorbeeld kano in- en uitstapplaatsen) geen belemmering vormen voor het doorstroomprofiel en de toegankelijkheid van onze waterlopen. In bepaalde situaties is hiervoor een vergunning nodig. In de beleidsregels staat aangegeven op welke aspecten het waterschap vergunningen beoordeeld.

Bovenstaande beleidsinstrumenten dienen na vaststelling van de *Visie op varen* op onderdelen geactualiseerd te worden. Het uitvoeringsbeleid richt zich niet opnieuw op de vraag welke waarden leidend zijn, maar op de praktische toepassing van voorliggende visie. Daarbij wordt uitgewerkt:

- hoe per vaartraject een gebiedsgerichte benadering kan worden toegepast;
- welke kansen er zijn om maatschappelijke betrokkenheid te vergroten;
- hoe knelpunten worden vastgesteld en gemonitord;
- welke informatie en criteria daarbij worden gebruikt;
- welke maatregelen beschikbaar zijn wanneer knelpunten worden geconstateerd;
- welke instrumenten worden ingezet voor uitvoering, communicatie, toezicht en handhaving;
- wat bij eventuele restricties een redelijke termijn is qua voorzienbaarheid bij partners.

Wanneer uit monitoring, onderzoek of praktijkervaring blijkt dat recreatief gebruik leidt tot een knelpunt, wordt gehandeld volgens de waarden en beleidsprincipes uit deze visie. Daarbij geldt dat het uitvoeringsbeleid invulling geeft aan praktische en concrete maatregelen, maar niet de onderliggende keuzes ter discussie stelt.

BIJLAGEN Partnerbijeenkomsten